

Sygn. akt IV CK 203/04

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 1 grudnia 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Filomena Barczewska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bronisław Czech

SSN Marek Sychowicz

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa A.K.
przeciwko P. w K.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie
w Izbie Cywilnej w dniu 17 listopada 2004 r.,
kasacji powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 11 grudnia 2003 r., sygn. akt [...],

**oddala kasację i zasądza od powoda na rzecz pozwanej
kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powód domagał się zasądzenia od pozwanej kwoty 152.426,29 zł tytułem odszkodowania za szkodę jakiej doznał wskutek tego, że pozwana nie przekazała komornikowi zajętej wierzytelności, a złożyła ją do depozytu sądowego.

Pozwana wносиła o oddalenie powództwa podnosząc, że złożenie do depozytu było spowodowane powstaniem wątpliwości co do osoby wierzyciela z uwagi na inne zajęcia, jak i dokonane cesje wierzytelności.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 29 listopada 2002 r. oddalił powództwo. Rozstrzygnięcie to oparł na następujących ustaleniach. Prawomocnym nakazem zapłaty z dnia 7 sierpnia 2002 r. [...] nakazano „G.” Spółce z o. o. uiszczenie na rzecz powoda kwoty 138.776,04 zł z odsetkami. W postępowaniu egzekucyjnym, wszczętym na wniosek powoda celem wyegzekwowania tej należności, komornik w dniu 30 sierpnia 2001 r. dokonał zajęcia wierzytelności przysługującej Spółce „G.” od pozwanej z tytułu wynagrodzenia za roboty wykonane na jej rzecz przez tą Spółkę. Pismem z dnia 6 września 2001 r. pozwana poinformowała komornika, że posiada wobec Spółki „G.” zobowiązanie przewyższające egzekwowaną należność oraz, że przekazanie środków na jego rzecz nastąpi w dniu 15 listopada 2001 r. to jest w dniu wymagalności tej wierzytelności. Pismem z dnia 15 listopada 2001 r. pozwana zawiadomiła komornika o dalszych zajęciach oraz, że została zawiadomiona o tym, iż Spółka „G.” dokonała siedmiu cesji wierzytelności na łączną kwotę 426.257,60 zł. W następnym dniu pozwana wystąpiła do Sądu Rejonowego w K. o zezwolenie na złożenie do depozytu sądowego kwoty 449.593 zł należnej Spółce „G.” za wykonane roboty podnosząc, że do tej kwoty komornik zgłosił zajęcie na rzecz kilku wierzycieli, a ponadto została zawiadomiona o dokonaniu przelewu na siedmiu różnych uprawnionych. Suma wszystkich tych roszczeń znacznie przewyższa należną Spółce „G.” kwotę.

Mając to na uwadze oraz treść art. 886 § 3 k.p.c. w związku z art. 415 k.c. i 361 k.c. Sąd uznał, że brak jest podstaw do uwzględnienia powództwa, ponieważ nie można się dopatrzeć podstawowego elementu odpowiedzialności deliktowej to jest winy. Pozwana nie naruszyła obowiązków z art. 886 k.c., a złożenie wierzytelności do depozytu sądowego miało oparcie w treści art. 467 pkt 3 k.c.

Apelacja powoda wniesiona od powyższego wyroku została oddalona przez Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 11 grudnia 2003 r. Sąd ten uznał za prawidłowe ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji i przyjął je za własne, podkreślając również, iż nie były one kwestionowane. Nadto Sąd podkreślił, iż wobec tego, że powód opierał swoje roszczenie na przepisie art. 886 § 3 k.p.c. jego obciążał ciężar dowodu, że na skutek naruszenia przez pozwaną obowiązków wynikających z zajęcia wierzytelności poniósł on szkodę, że między szkodą a zaniedbaniem obowiązków zachodzi związek przyczynowy oraz, że zaniedbanie obowiązków było zawinione po myśli art. 415 k.c.

Sąd Apelacyjny podzielił ocenę Sądu I instancji, że powód nie wykazał przesłanek odpowiedzialności pozwanej i to zarówno w zakresie winy polegającej na naruszeniu obowiązków wynikających z zajęcia, wysokości szkody, a także w zakresie związku przyczynowego między działaniem pozwanej a szkodą. Z nie kwestionowanych ustaleń faktycznych, wynikało jednoznacznie, że do momentu wymagalności zajętej wierzytelności, nastąpiły kolejne zajęcia komornicze, a ponadto pozwana będąca poddłużnikiem otrzymała szereg zawiadomień o przelewie na różne podmioty tej wierzytelności. Suma zgłoszonych wierzytelności przekraczała kwotę należną od pozwanej. W istocie zaistniał więc spór, kto jest wierzycielem (Spółka „G.” czy inne osoby), a zatem zachodziła podstawa do zastosowania art. 467 pkt 3 k.c. Wystąpienie więc niezwłoczne przez pozwaną do Sądu o zezwolenie na złożenie należności do depozytu, nie może być uznane za niezgodne z przepisami dotyczącymi postępowania egzekucyjnego, ani tym bardziej za zawinione. O tym czy świadczenie stosownie do art. 896 § 1 k.p.c. ma być przelane na konto komornika czy złożone do depozytu, komornik decyduje wówczas, gdy złożeniu do depozytu nakazują przepisy o postępowaniu egzekucyjnym. Natomiast, gdy istnieje spór, co do osoby wierzyciela, to

stosownie do art. 467 pkt 1 k.c. decyzja należy do poddłużnika, gdyż dotyczy realizacji uprawnień z prawa materialnego. Złożenie przedmiotu do depozytu sądowego nie może być traktowane na równi z odmową realizacji zajęcia. Istnienie przesłanek uzasadniających złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego dowodzi braku winy po stronie pozwanej w nieprzekazaniu zajętej wierzytelności komornikowi.

Okoliczność, że została ogłoszona upadłość Spółki „G.” i w konsekwencji umorzenie postępowania egzekucyjnego przeciwko tej Spółce nie pozostaje w związku przyczynowym, w rozumieniu art. 361 k.c., z działaniem pozwanej polegającym na złożeniu należności do depozytu sądowego. Ogłoszenie upadłości dłużnika powoda – Spółki „G.” – nie może skutkować odpowiedzialności pozwanej za ewentualną niewypłacalność upadłego.

Powód zgłosił swą wierzytelność w postępowaniu upadłościowym, a ponadto wystąpił o wypłatę z depozytu, wznowienie więc o szkodzie jest co najmniej przedwczesne.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Apelacyjny w pełni podzielił stanowisko Sądu I instancji co do braku podstaw do przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej wobec powoda.

Powód w kasacji powołując się na podstawę z art. 393¹ pkt 1 k.p.c. zarzucił naruszenie art. 467 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie oraz naruszenie art. 888, art. 882, art. 885, art. 886 § 3 oraz art. 896 § 1 pkt 2 k.p.c. przez ich błędną wykładnię. Powołując się na powyższe zarzuty skarżący wnosił o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu za wszystkie instancje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sądy obu instancji zasadnie przyjęły, że przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej dłużnika zajętej wierzytelności są: bezprawne i zawinione zachowanie się poddłużnika, zaistnienie szkody w majątku wierzyciela egzekwującego i istnienie związku przyczynowego między zachowaniem się poddłużnika a szkodą wierzyciela egzekwującego. Również trafnie przyjęto, że

ciężar dowodu, iż wystąpiły wszystkie trzy przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej obciąża wierzyciela egzekwującego.

Zakres obowiązków dłużnika wierzytelności zajętej w trybie art. 255 k.p.c., na który powołał się komornik, zajmując na wniosek powoda wierzytelność przysługującą dłużnikowi od pozwanej, są podobne do obowiązków pracodawcy w przypadku egzekucji skierowanej do wynagrodzenia za pracę, w tym że są sformułowane bardziej ogólnikowo. Zgodnie z treścią art. 302 k.p.c. do skutków zajęcia stosuje się odpowiednio art. 885, 887 i 888 k.p.c., a do skutków niezastosowania się do wezwania komornika oraz do obowiązków wynikających z zajęcia art. 886 k.p.c. Komornik zajmując wierzytelność w pierwszej kolejności zobowiązuje poddłużnika aby należnego od niego świadczenia nie uiszczal dłużnikowi egzekwowanemu (art. 896 § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz aby udzielił informacji przewidzianych w art. 896 § 2 k.p.c. Jednocześnie stosownie do art. 896 § 1 pkt 2 k.p.c. na dłużnika zajętej wierzytelności nakładany jest obowiązek przekazania świadczenia komornikowi lub złożenia do depozytu sądowego.

Wbrew stanowisku skarżącej Sądy trafnie przyjęły, że między innymi w sytuacji gdy zaistnieje spór co do tego, kto jest wierzycielem (dłużnik egzekwowany czy inna osoba) poddłużnik ma obowiązek złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego (art. 896 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 467 k.c.). Stanowisko takie prezentowane też jest w piśmiennictwie prawniczym.

Stanowisko to, wbrew zarzutom podnoszonym w kasacji, nie jest sprzeczne z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 1986 r. III CZP 62/86 (OSNCP 1987, poz. 146).

Problem, kiedy o zgłoszeniu do depozytu sądowego decyduje komornik, a kiedy dłużnik, był już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w uzasadnieniu wyroku z dnia 14 stycznia 1998 I CKN 406/97 (Lex nr 50606). Sąd ten nawiązując do powołanej wyżej uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 5 grudnia 1986 r. podniósł, że na gruncie postępowania cywilnego mogą istnieć dwie grupy depozytów sądowych. Do pierwszej grupy należą depozyty składane w oparciu o podstawę uregulowaną w art. 467 k.c., do realizacji której na zastosowanie tryb przewidziany w art. 692-693 k.p.c. i w przepisach

rozporządzenia wykonawczego. Druga grupa depozytów to depozyty składane i pozostawione tam dla celów postępowania egzekucyjnego przewidzianych w art. 808, art. 852 § 1 i 2, art. 862 § 1, art. 881 § 1, art. 1024 § 1 pkt 4, art. 1029 § 1, art. 1033 § 1 i art. 1042 k.p.c. Złożenia do depozytu na podstawie tych przepisów dokonuje komornik, a nie dłużnik. Sąd ten podkreślił, że w przypadku zajęcia wierzytelności złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego na podstawie art. 467 k.c. w związku z art. 896 § 1 ust. 2 k.p.c. jest instytucją prawa materialnego, uprawnienie w tym zakresie ma dłużnik, oczywiście jeżeli zachodzi jedna z przesłanek przewidzianych w art. 467 k.c.

W niniejszym przypadku złożenie należności do depozytu sądowego nastąpiło na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 lutego 2002 r., którym zezwolono pozwanej na złożenie do depozytu należności przypadającej od poddłużnika dłużnikowi egzekwowanemu w kwocie 445 593 zł za wykonane roboty. W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd stwierdził, że dłużnik nie ze swej winy nie wie kto jest wierzycielem (art. 467 § 1 pkt 3 k.c.) albowiem nie jest uprawniony do rozstrzygania skuteczności dokonanych przelewów wierzytelności przez Spółkę „G.”, w kontekście zajęć komorniczych stosownie do art. 902 k.p.c. w związku z art. 885 k.p.c.

Należy przy tym podkreślić, że przelew wierzytelności nie wymaga zgody dłużnika (art. 509 k.c.), data zawiadomienia o przelewie nie jest równoznaczna z datą przelewu (z zawiadomienia przekazanego pozwanej nie wynikała data przelewu), pozwana zaś nie miała dostatecznych instrumentów pozwalających na weryfikację zawiadomień o przelewie przedkładanych przez dłużnika egzekwowanego.

W sprawie o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego sąd wprawdzie nie bada prawdziwości twierdzeń zawartych we wniosku ograniczając się do oceny czy stosownie do przytoczonych okoliczności złożenie do depozytu jest prawnie uzasadnione.

W niniejszym procesie powód nawet nie twierdził, że aby pozwana we wniosku o zezwolenie na złożenie świadczenia do depozytu powołała się na nieprawdziwe twierdzenia. Uzasadnienie prawne złożenia przedmiotu

świadczenia do depozytu sądowego zostało zatem przesądzone powołanym prawomocnym postanowieniem sądu.

Mając powyższe na uwadze należy podzielić ocenę Sądu II instancji, że złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego nie może być uznane za niezgodne z przepisami normującymi postępowanie egzekucyjne, a już w żadnym razie za zawinione.

Jeżeli chodzi o kwestię winy dłużnika zajętej wierzytelności, to wobec tego, że pojęcie winy nie jest zdefiniowane w kodeksie cywilnym, to przy ocenie w tym przedmiocie należy odwołać się do doktryny prawa cywilnego. Podkreśla się w niej – najogólniej rzecz ujmując – że wina w sensie normatywnym sprowadza się do możliwości postawienia sprawcy zarzutu naganego zachowania się. Przesłanką winy jest bezprawność działania. Aby więc przyjąć winę należałoby móc postawić sprawcy zarzut za czyn wywołujący szkodę, jest sprzeczny z obowiązującym porządkiem prawnym. Charakter bezprawny ma bowiem postępowanie stanowiące nadużycie prawa podmiotowego.

Uwzględniając, że przedmiotowe świadczenie pozwana złożyła do depozytu sądowego na podstawie postanowienia sądu, wyklucza przyjęcie bezprawności jej działania, a tym samym przypisania jej winy w rozumieniu art. 415 k.c.

Brak tej zasadniczej przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej, pozwala na przyjęcie, że oddalenie apelacji było uzasadnione. W tym stanie zbędne byłoby rozważenie co do istnienia, czy też braku, pozostałych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej.

Z tych wszystkich względów, wobec braku usprawiedliwionych podstaw, kasacja podlegała oddaleniu na mocy art. 393¹² k.p.c.

O kosztach procesu orzeczono na mocy art. 98 i 108 § 1 k.p.c.